

בס"ד

Pesach Sheni: Eating Matza Tomorrow? Maror? Significance and Relevance Today

*This week's shiur has been generously sponsored by Ami and Bracha Avraham in honor of their
16th anniversary*

Thursday Night Live

Congregation Ohr Torah

Thursday 5/4/23

Rabbi Sarel Malitzky

1) נטעי גבריאל פסח חלק ג

במנחה א"א תחנון, כי אז הוא זמן הקרבת פסח שני. וידוע שזה היה אחת מגדולי טענות המתנגדים בשנת תקל"ב על החסידים שא"א תחנון בפסח שני ועושים בו ריבוי סעודה גם כשאירע בו תענית בה"ב.

2) אוצר מנהגי חב"ד

[ג] בקונטרס זמיר-עריצים (אלעקסנין תקל"ב, כתב ג'), מואשמים החסידים בכך שהם מקילים בתענית בה"ב, ובפרט כשחל בפסח-שני אוסרים הם את הצום לחלוטין. ובכתבי ר' יאָשע שו"ב (עמ' נג) מסופר, שאת הרה"ק רמ"מ מוויטבסק גירשו מהמגידות של העיר מינסק, היות וביום תענית בה"ב שחל בפסח-שני, ישב הרב עם אנשיו בסעודה גדולה והוא חבוש שטריימיל לראשו.

What is it? Where does it come from?

3) במדבר פרשת בהעלותך פרק ט

(א) וידבר יקוק אל משה במדבר סיני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחדש הראשון לאמר

(ב) ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו

(ג) בארבעה עשר יום בחדש הזה בין הערבים תעשו אתו במעדו ככל חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו

(ד) וידבר משה אל בני ישראל לעשות הפסח

(ה) ויעשו את הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה יקוק את משה בן עשו בני ישראל

*** (ו) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא

(ז) ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן יקוק במעדו בתוך בני ישראל

(ח) ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יקוק לכם :

(ט) וידבר יקוק אל משה לאמר

(י) דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח ליקוק

(יא) בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומרורים יאכלהו

(יב) לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו

6) *But there were some householders who were impure by reason of a corpse and could not offer the passover sacrifice on that day. Appearing that same day before Moses and Aaron,*

7) *those householders said to them, "Impure though we are by reason of a corpse, why must we be debarred from presenting Hashem's offering at its set time with the rest of the Israelites?"*

8) *Moses said to them, "Stand by, and let me hear what instructions Hashem gives about you."*

10) *Speak to the Israelite people, saying: When any party—whether you or your posterity—who is defiled by a corpse or is on a long journey would offer a passover sacrifice to Hashem*

11) *they shall offer it in the second month, on the fourteenth day of the month, at twilight. They shall eat it with unleavened bread and bitter herbs,*

12) *and they shall not leave any of it over until morning. They shall not break a bone of it. They shall offer it in strict accord with the law of the passover sacrifice.*

Some of the halachos of פסח שני

4) ספר החינוך פרשת בהעלותך מצוה שפ

מדיני המצוה מה שאמרו זכרונם לברכה בפסחים פרק מי שהיה טמא מה בין ראשון לשני, הראשון חמץ אסור בכל יראה ובכל ימצא, והשני חמץ ומצה עמו בבית, והשני אינו נוהג אלא יום אחד ואין שם יום טוב ואיסור מלאכה, והראשון טעון הלל באכילתו והשני אין טעון הלל באכילתו, וזה וזה טעונין הלל בעשיתו. ושניהם נאכלין צלי על מצות ומרורים, שבפירוש נאמר בכתוב כן. ושניהם דוחין את השבת, ובשניהם אין מותרין ולא שוברין עצם

From the laws of the commandment is that which they...What [are the differences] between first and second? On the first all leaven is forbidden to be seen or kept in one's possession; on the second both leaven and matsa are with him in the house. The second is only observed one day, and there is no holiday or prohibition of labor. The first requires Hallel while eating it; the second does not require Hallel while eating it - though this and that require Hallel during the offering. Both are eaten roasted with matsa and marror," as it is explicitly stated like that in the verse. "Both supersede the Shabbat, and neither may be left over or have bones broken in them

Is there significance today? Any impact on our life?

An אבל davening for the amud

5) נטעי גבריאל אבילות חלק ב פרק ס

ה. פסח שני מתפלל לפני התיבה ז, ויש נוהגים שלא להתפלל ח).

Eulogies

6) תלמוד בבלי מסכת חולין דף קכט עמוד ב

כתוב במגילת תענית, פסחא זעירא - דלא למספד, הא רבה למספד? אלא - כל דכן

7 הערות הגרי"ש אלישיב מסכת חולין דף קכט עמוד ב

שאלו את השואל ומשיב אם מותר להספיד בי"ד אייר, וכן אם לצום תענית בה"ב כשחל בי"ד אייר. והוכיח מכאן שאסור להספיד ולצום, ואף שמגלת תענית בטלה פסח שני שאני, דע"כ לא משום מאורע שהיה אז נעשה יו"ט, דא"כ ל"ש הק"ו דגמ' דידן כלל, אע"כ היו"ט הוא רק משום דין פסח שני, וזה לא בטל, דרך ימים טובים שנגמרו מחמת מאורעות שאירעו בהם בטלו. ומהרש"ם נחלק עליו

פסח שני Tachanun on

8 פרי חדש אורח חיים סימן קלא

בפסח שני ג"כ אין בו נפילת אפים

9 שיירי כנסת הגדולה הגהות בית יוסף אורח חיים סימן קלא

וכן בארבעה עשר לאייר אין אנו נוהגים לומר נפילת אפים מפני שהוא פסח שני

10 ערוך השולחן אורח חיים סימן קלא

וכתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ו' נהגו שלא ליפול על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בר"ח ולא במנחה שלפניו ולא בחנוכה וי"א גם במנחה שלפניו וכן נוהגין ובפורים אין נופלים על פניהם ובל"ג בעומר אין נופלים וכן בערב יוה"כ וכן בערב ר"ה אפילו שחרית ומנהג פשוט שלא ליפול על פניהם בכל חדש ניסן ולא בתשעה באב ולא בין יוה"כ לסוכות ולא מתחלת ר"ח סיון עד אחר שבועות עכ"ל...ופסח שני לא חשבו והוא פלא ומנהג הספרדים שלא ליפול בו

11 נטעי גבו"אל

ערוה"ש סי' קלא סי"ב וכה"ח סי' קלא סקצ"ו, וכ"כ שו"ת מור ואהלות מאמר ברכות והודאות אות ל"ט שכן המנהג הפשוט שאין אומרים תחנון בפסח שני, ומה שלא נזכר בש"ע י"ל מגודל הפשיטות דיו"ט המפורש בתורה הוא, ואפשר שגם מהרע"א מהימנא לא נשמע תוקף כל ז' כבפסח שני כי לא

Dissenting view

12 פרי מגדים אורח חיים משבצות זהב סימן קלא

מה שכתב הפרי חדש סעיף ז' פסח שני י"ד באייר אין בו נפילת אפים, וכן כתב שיירי כנסת [הגדולה] [הגב"י אות יב], אין מנהגינו כן. ואי דהקריבו פסח שני, יחידים הוי

What about on the 15th in לארץ? What about Mincha on the 13th?

13 שערי תשובה סימן קלא

ולענין ט"ו באייר אותן שנהגו שלא לו' בי"ד משום פסחא זעירא, אך בש"ץ כתב דבשאלונקי מוחין ביד מי שאינו אומר נפ"א בט"ו וכן בקושטא' וכן המנהג בא"י ובמצרים לו' נפ"א בט"ו אייר כמ"ש

14) הליכות שלמה

פסח שני

ב. אין אומרים תחנון בי"ד באייר - פסח שני⁷¹, וכשחל ביום ב' של תעניות בה"ב אין אומרים אף "אבינו מלכנו" וסליחות⁷². אבל במ"ו באייר אומרים תחנון וסליחות

אף בחוץ לארץ כמ⁷⁴.

זמנחה שלפני ערב יוה"כ⁷⁶ - כיון שאי אמירת תחנון היא מפני ההקרבה כנ"ל, וענין זה קשור רק עם היום, שהוא זמן ההקרבה, ולא עם הלילה⁷⁷.

כמ. כי מה שאין אומרים צימים אלו תחנון הוא מפני הקרבת קרבן פסח שני, שמקומה רק בצרף ישראל⁷⁵. ומטעם זה אומרים תחנון גם בזמנחה של י"ג אייר - כמו

15) נימוקי או"ח סימן קלא

[1] ב"ג בעומר אין גופליין וכו'. (זכתי

7) בשער יששכר [זמאמרי חדש אייר]

זמאמר פסחא ועירא לפסח שני (אות א ואת

י) כתבתי דמכאן ראה שאין להחסיך תחנון

זפסח שני רק ציום י"ד, או (אולי) עוד

למחרתו ציום ט"ו באייר, כמו שהבאתי שם

זשם המחברת הקודש מכתבי האריז"ל. אבל

זצעה ימים זודאי אין להחסיך, דהרי ל"ג

מנחה שחרית but not Say it at

16) נטעי גבריאל

בספר עתים לבינה (ווארשא תרמ"ז) עמוד קכ"ו שבשחרית אומרים תחנון רק במנחה א"א תחנון, כי אז הוא זמן הקרבת פסח שני. וידוע שזה היה אחת

Seudah? Matzah? Maror?

17) ספר דרכי חיים ושלוש אות תרלא

נרלא. ביום י"ד פסח שני (א) סעד עם אנשי שלומו ותלמידיו ואמר שכן מנהג אבותיו הקדושים וכן מנהג כל הצדיקים מתלמידי רבינו זבעש"ט זי"ע הגם שעיקר אכילת קרבן פסח הי' בליל ט"ו מ"מ זחקרבה הי' ביום ועיקר הוא ההתחלה (עיין בשער יששכר אות י"ב זפסחא זעירא) ובסעודה זו הי' מזמרין אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב וכו'. היו אוכלין מצה וגם מרור (תמכא משוחק) תוך הסעודה.

תרלב. בליל ט"ו הי' מנהגו לדקדק לאכול מצה שאז הי' זמן אכילת פסח שני. (שער יששכר שם).

יד) זכרון יהודה מנהג מהר"ם א"ש שאכל מצה וגם ביצה מבושלת, וכ"כ שו"ת דבר יהושע ח"ד סי' ה', וראה בדרכי חיים ושלום אות תרל"א שהמנח"א נהג לאכול מצה ומרור ביום י"ד אייר, ובלייל ט"ו הי' מדקדק לאכול מצה. וכן מנהג חב"ד, בעלזא, ספינקא וסאטמאר לאכול מצה גם בלייל ט"ו. ומנהג שעדליץ לאכול בפסח שני מצה וגם קניידל"ך הנעשה מקמח של פסח.

19) שו"ת רבבות אפרים חלק ס' סימן קכט

אכילת מצה בפסח שני

נשאלתי מידידי הרב נחמיה קיבל נ"י מאין המנהג שאוכלים מצה בפסח שני. והנה ידידי הגר"ק שליט"א כתב לי זה מנהג חסידים ואצלנו אין נהוג. וידידי הרה"ג ר' שלום קרויז שליט"א כתב לי בזה מהרב מנחם אש זצ"ל שאביו הגאון אכל בלייל ט"ו איין הוא זמן אכילת קרבן פסח שני מצה וביצה ולמד משניות והלכות השייכים למצות פסח שני כדי לעשות זכר למקדש וכן נהגו בבעלז ועיין בספר דרכי חיים ושלום שעשו סעודה ביום י"ד ולא ליל ט"ו והיו אוכלין מצה ומרור בתוך הסעודה וכן מנהג כל החסידים מתלמידי רבינו הבעש"ט זי"ע עכ"ל.

20) ארחות רבנו חלק ב עמוד צז

אכילת מצות בפסח שני

יז. מו"ר (שליט"א) זצוק"ל הי' אוכל בפסח שני (י"ד אייר) בסעודת צהרים מצות עבודת יד שהשאיר מפסח, הי' מעבירם לפני כן על האש מחשש מילבי"ם (תולעים קטנים). ספר לי נכדו שמו"ר הי' מספר בפסח שני את הספור הבא: בעיר פינסק החסידים עשו סעודה בפסח שני ואכלו מצות ספרו את הדבר לגאון ר' אלעזר משה הורביץ זצ"ל ששמע כרבה של העיר אמר הגרא"מ ז"ל מי שהי' טמא עושה פסח שני כששמעו החסידים מה שאמר רב העיר באו אליו בתרעומת שהעליכם כטמאים אמר להם א"כ הייתם בדרך רחוקה. אמר לי הגר"ק שליט"א שמרן החזו"א זצוק"ל לא אכל מצות בפסח שני ודעתו לא היתה נוחה מזה שאוכלים ואמר שמוסיפים מצוה לא כתובה.

But why nowadays

21) אשל אברהם (בוטשאטש) סימן קלא

הנוהגין שלא לומר תחנון בפסח שני, הגם שכולנו טמאי מתים ועלתה שיח שפתותינו בראשון במקום פסח בזמנו ודאי, מ"מ נכון לנו לעורר זכות פסח שני שהיה נעשה בזמן שביהמ"ק היה קיים, ודבר אלקיננו יקום לעולם חיים וקיימים לעד

What is that זכות?

Second chance due to its importance

22) ספר החינוך פרשת בהעלותך מצוה שפ

משרשי המצוה, לפי שמצות הפסח הוא אות חזק וברור לכל רואי השמש בחידוש העולם, כי אז בעת ההיא עשה עמנו האל ברוך הוא נסים ונפלאות גדולות ושינה טבע העולם לעיני עמים רבים, וראו כל עמי הארץ כי השגחתו ויכלתו בתחתונים, ואז בעת ההיא האמינו הכל, ויאמינו כל הבאים אחריהם לעולם באמת, שהוא ברוך הוא ברא העולם יש מאין בעת שרצה, והוא העת הידוע, ואף על פי שבריאת היש מן האין הוא דבר נמנע מדרך הטבע, כי כמו כן נמנע לבקוע מצולות ים עד עבור בתוכו עם כבד ביבשה וישובו למקומן, ולהחיות עם גדול ורב ארבעים שנה מלחם היורד מן השמים יום יום, ויתר האותות והמופתים שעשה לנו בעת ההיא שכולן נתחדשו בהפך הטבעים. וענין חידוש העולם הוא העמוד החזק באמונתנו ובתורתנו, כי למאמיני הקדמות אין תורה וחלק לעולם הבא עם ישראל. ידוע הדבר, אין להאריך במפורסם. על כן היה מרצונו ברוך הוא לזכות במצוה זו הנכבדת כל איש מישראל ואל יעכבהו אונס וריחוק מקום מעשותה, כי אם יקרהו עון שנאנס בחדש הראשון ולא זכה בה עם הקודמין יעשה אותה בחדש השני. ולפי שהוא יסוד גדול בדת, הגיע החיוב גם כן אף על הגר שנתגייר בין פסח ראשון לשני, וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים, שחייבין לעשות פסח שני

It is from the roots of the commandment that it is because the commandment of the Pesach offering is a powerful and clear sign to all of the creation of the world. For at the time [of the exodus], God, blessed be He, performed great miracles and wonders for us and changed the nature of the world in the eyes of many nations. And [so] all the peoples of the earth saw that His providence and power is over the lower (earthly) beings. And then at that time, everyone believed and all who came after them believed that He, Blessed be He, created the word ex nihilo at the time that He chose - and that was the well-known time. [As] even though creation ex nihilo is impossible according to the [laws of] nature, so too is splitting the depths of the sea to allow the passage of a great assemblage of people on dry land and returning them to their place, as is sustaining a large and numerous people for forty years on bread that would descend from the sky every day, and all the other signs and wonders that He performed for us at that time, as they all were novel and went against the laws of nature. This is the firm pillar of our faith and our Torah, for people who believe in the eternity of the universe have no Torah and no share in the World to Come. This thing is well-known and there is no need to elaborate on well-known matters. Therefore, it was His will, blessed be He, to allow every man of Israel to merit in this important commandment, and that an accident or long-distance not impede him from fulfilling it. Rather, 'if trouble will occur to him' and he is prevented in the first month and he did not do it with the earlier ones, he may do it in the second month. And since this is a great fundamental principle in our religion, the obligation even extends to a convert who converted between the first Pesach and the second, and so [too, to] a child who reached maturity between the two Pesachs - that they are obligated to [offer] the Pesach Sheni sacrifice

23) ספר חרדים מצות התשובה פרק ד

אתי שפיר הא דפסח שני מצה וחמץ עמו בבית פסח ראשון רמז לצדיק לכך לא יראה חמץ כלל מי שהיה טמא לנפש ובדרך רחוקה היינו רשע גמור ופסח שני רמז לתשובה כדאיתא פרשת בהעלותך בזוהר ניהא דפסח שני מדרגה למעלה מראשון

24) ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק ויקרא פסח שני אות א

ולכן בפסח שני באכילתו אינו טעון הלל שאז הזמן לתקן על ידי תשובה

25) גבורות ה' להמהר"ל פרק לח

אמנם פסח שני הנקרא בלשון חכמים פסח קטן בא בשביל עבודת היחיד, כי חלוק יש בין הכלל אשר הקדוש ברוך הוא הוא אלהיהם ובין היחיד, וכמו שיש עבודה לכלל מצד הכלל כלומר שזה העם הוא לו יתברך, כך יש עבודה מצד הפרט שהוא אלהיו של זה הפרט ויש חלוק ביניהם. ובמדרש רבות פרשת שמות (פרשה ג') אהיה אשר אהיה אמר רבי יוחנן אהיה אשר אהי' ביחידים אבל במרובים על כרחם שלא בטובתם כשהם משוכרים שיניהם אמלוך עליהם שנאמר חי אני נאום ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם ע"כ. הרי ההפרש שיש בין המרובים ובין מועטים, כי המרובים הקדוש ברוך הוא מלך עליהם והוא אלהיהם על כל פנים, וביחיד הוא אלהיו כאשר הוא מקבל אלהותו וכאשר התבאר למעלה. ולפיכך יש שני פסחים, פסח ראשון לצבור ופסח שני ליחיד, דהיינו יחיד נדחה לפסח שני ואין רבים נדחים, כי רבים אין צריכים הכנה שאף בטומאתם השם יתברך אלהיהם והם עובדים לו, שאף על גב שאין ראויים מצד עצמם, אבל היחיד הוא צריך טהרה וקדושה, שאם היחיד יש לו הכנת עצמו אז השם יתברך לו לאלהים, ואם לא אין השם יתברך לו לאלהים וכמו שנתבאר למעלה אצל מה שמו מה אומר אליהם, ולפיכך רבים אינם נדחים שאין צריכים טהרה אבל היחיד צריך טהרה ונדחה. ומי שלא עשה פסח ראשון יעשה פסח שני בחדש השני, והוא מורה על העבודה של יחידים שהוא בא בחדש השני ואינו רק יום אחד יום פרטי בלבד, אבל חג המצות הוא שבעה מספר כללי, כי העבודה הראשונה מצד האומה הכללית אשר נקרא אלהי ישראל, ופסח שני מצד הפרטי ולכך הוא יום אחד, והוא בחדש השני כי ראוי הוא כך כי ראשון הוא עבודה הכללית ואח"כ הפרטית, וכדי להורות שהוא יתברך אלהיהם על כל פנים לפיכך אין רבים נדחים אפילו הם טמאים יעבדו לפניו

26) תלמוד בבלי מסכת פסחים דף צג עמוד ב

משנה. איזו היא דרך רחוקה? מן המודיעים ולחוץ, וכמדתה לכל רוח, דברי רבי עקיבא. רבי אליעזר אומר: מאיסקופת העזרה ולחוץ. אמר ליה רבי יוסי: לפיכך נקוד על גה', לומר לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ